

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ РЕГІОНІВ В ПРОЦЕСІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

О.С. Білик

Луцький національний технічний університет

В сучасних умовах функціонування ринкової економіки питання конкурентоспроможності стало ключовим для всіх суб'єктів економічних відносин. Зростаючий інтерес до даної категорії пояснюється бажанням усіх учасників господарського процесу враховувати зміни, що є наслідком формування економіки нового типу. Наукова економічна думка накопичила багатий досвід теоретичних досліджень і практичних рекомендацій із підвищення конкурентоспроможності. Їх вивченню присвячені роботи таких класиків, як Д. Курно, А. Маршал, Дж. С. Мілль, Д. Рікардо, Дж. Робінзон, П. Самуельсон, А. Сміт, Ф. Хайек. Спроби розширення загальнотеоретичних питань конкурентоспроможності призвели до формування її як невід'ємної складової економічної системи, як фактора економічного зростання.

Незважаючи на високий рівень уваги до проблем конкурентоспроможності, в економічній літературі недостатньо глибоко опрацьованим є з'ясування змісту конкурентоспроможності регіону в контексті еколого-економічного розвитку. Це насамперед пов'язано з прагненням підвищити конкурентоспроможність регіону за рахунок досягнення високих економічних результатів, що загострює протиріччя між економічною ефективністю розвитку регіону та його еколого безпечним розвитком і призводить до появи негативних екстерналій, а саме – зростання рівня забруднення навколишнього середовища та інтенсивного використання природних ресурсів, що, в свою чергу, призводить до низького рівня конкурентоспроможності регіону.

Тому, перед тим, як говорити про важливість екологічної компоненти при формуванні та підвищенні конкурентоспроможності регіону доцільно з'ясувати зміст поняття конкурентоспроможності еколого-економічного розвитку.

Фахові дослідження вітчизняних та закордонних вчених орієнтовані на аналіз трактування конкурентоспроможності окремих категорій, у якості яких найбільшою мірою розглядаються продукція (товар), підприємства, країни. Низка теоретичних питань щодо сутності поняття конкурентоспроможності регіонів залишаються недостатньо вивченими і потребують подальшого дослідження. Крім того, в джерелах недостатньо висвітлені питання, пов'язані з конкурентоспроможністю еколого-економічного розвитку регіону.

Дослідженню конкурентоспроможності та виявленню її особливостей присвячені праці відомих зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів Балабанова Г., Безугли В., Беленького П., Брюни Е., Вальдрата О., Герасимчук З., Гермашевського С., Гомольської Н., Гусарова В., Ковальської Л., Клинового Д., Кожевникової В., Портера М., Селезньова А., Сепіка Д. Скопіна А., Шеховцової Л., Шнипка О., Єреська І., Яковенка Л., Яремко Л.

Головні відмінності існуючих поглядів дослідників на конкурентоспроможність регіону можна звести у наступні групи:

- конкурентоспроможність на ринку капіталу або конкурентоспроможність фінансів;
- конкурентоспроможність на ринку товарів, або конкурентоспроможність, що забезпечується факторами виробництва;
- конкурентоспроможність інфраструктури розвитку бізнесу, що забезпечується органами влади;
- конкурентоспроможність на ринку праці, або конкурентоспроможність, що забезпечується населенням;
- багатоаспектний характер конкурентоспроможності регіону.

Таблиця – Термінологічний показник щодо визначення конкурентоспроможності регіону

Автор, № джерела	Визначення	Еколого-економічні аспекти
Безугла В.	Здатність регіональної системи до визначення та ефективного використання своїх конкурентних переваг, на умовах самостійності і самофінансування у межах існуючого законодавства, з метою забезпечення довгострокового зростання показників економічної діяльності в розрахунку на душу населення та раціонального розміщення продуктивних сил.	Сприятлива екологічна ситуація робить регіон привабливим як для розміщення нових промислових об'єктів, так і для проживання населення.
Мікула Н.А.	Потенційні можливості перемагати в умовному змаганні між територіями за блага, які задовольняють потреби, сформовані цінностями, які поділяються мешканцями, що ідентифікують себе з регіоном, а також приїжджими, що мають певні наміри у даному регіоні.	Конкурентоспроможність – це наслідок наявності конкурентних переваг регіону, які визначаються певними групами факторів, серед яких не останнє місце посідають саме екологічні.
Герасимчук З.В.	Потенційні можливості регіону нарощувати та ефективно використовувати конкурентні переваги задля забезпечення його стійкого розвитку.	Вчена в основу поняття “конкурентоспроможність регіону” покладають таку ознаку як сталий розвиток, який відображає створення передумов для поліпшення екологічної ситуації.
Ковальська Л.Л.	Можливості регіону забезпечити конкурентні переваги у продуктивному використанні ресурсів та благ задля підвищення людського розвитку не порушуючи економічної безпеки інших регіонів та країни в цілому шляхом суперництва.	До конкурентних переваг регіону вчена відносить наявність природних ресурсів та низький рівень антропогенного навантаження, які створюють основу для забезпечення його активності, міжнародної інтеграції та конкурентоспроможності в цілому.
Беленький П.Ю.	Здатність перемагати в умовному змаганні за блага, які задовольняють потреби, сформовані цінностями, що поділяють, у даному разі, мешканці регіонів.	З огляду на загальний конкурентний розвиток регіону необхідно враховувати економічну значущість усіх складників природного капіталу, їхню здатність забезпечувати доходи і вигоди і підвищувати конкурентоспроможність регіону.

Складено автором на основі даних [1-5].

Оскільки ми націлені на дослідження конкурентоспроможності саме еколого-економічного розвитку регіону, то доцільним буде розглянути еколого-економічні аспекти трактування цього поняття, які подані в таблиці.

Як бачимо, недостатньо уваги приділяється дослідженню конкурентоспроможності еколого-економічного розвитку. Вчені здебільшого ототожнюють конкурентоспроможність з наявним економічним потенціалом, з розмірами і запасами власних ресурсів, зі здатністю регіональної економічної системи задовольняти запити і потреби населення на своїй території, тощо.

На нашу думку, в умовах глобальної екологічної кризи зазначена тема дослідження набуває особливої актуальності і слід посилити увагу до еколого-економічних проблем.

Провівши аналіз трактувань конкурентоспроможності регіону, можемо запропонувати своє визначення цього поняття.

Конкурентоспроможність еколого-економічного розвитку регіону – це здатність регіональної системи до визначення та ефективного використання своїх конкурентних переваг для забезпечення сталості розвитку регіону.

Конкурентоспроможність регіону з позицій сталого розвитку ґрунтується, у першу чергу, на активності органів місцевої влади, розв'язуванні їхньої ініціативи у забезпеченні сприятливих умов для життєдіяльності населення та розвитку підприємництва (інституціональна складова). Основною метою реалізації державної соціально-економічної політики регіону є підвищення добробуту населення через стимулювання виробництва, і, як результат, накопичення доходу, а також основних параметрів людського розвитку та якості життя (соціальна складова).

Забезпечення стабільного економічного зростання (економічна складова) задля досягнення конкурентоспроможності регіону залежить від правильної мотивованості та заповзятливості, в основному, підприємств-лідерів даного регіону, соціально-економічної ефективності їх діяльності, технологічного оновлення виробництва, врахування сучасних змін та принципів господарювання у політиці їхнього регіонального розвитку. Зацікавленість та дієвість внутрішніх та зовнішніх інвесторів відіграє важливу роль при провадженні підприємствами інноваційної діяльності та її активізації, що є необхідним для виготовлення продукту – конкурентоспроможного за якісними параметрами, що у деяких випадках превалюють над ціновими.

Випуск екологічно чистого продукту (екологічна складова) у певній мірі означає виробництво продукту на конкурентоспроможних засадах, оскільки попит на продукт такої якості з кожним роком зростає, що обумовлено сучасними ринковими тенденціями. Збереження здоров'я населення та забезпечення прийнятної рівня якості життя стає основним принципом господарювання та управління регіональним розвитком, а не досягнення у першу чергу найбільшої економічної вигоди та соціального ефекту, як це було раніше. Екологізація виробництва на основі принципів раціонального природокористування стає запорукою успіху та досягнення бажаного економічного результату, соціального ефекту господарювання.

Багато держав в програмах сталого розвитку визнали екологічні пріоритети, як базові при формуванні економічних, соціальних і технічних напрямів розвитку, тому необхідною умовою для підтримки високого рівня конкурентоспроможності регіону є екологічно стійкий розвиток регіону.

Список використаних джерел:

1. Безугла, В.О. Аналіз конкурентоспроможності регіонів України / В.О. Безугла // Регіональна економіка. – 2004. №4. – С. 64-68.
2. Беленький, П.Ю. Конкурентність на транскордонних ринках. / П.Ю. Беленький, Н.А. Мікула, Є.Е. Матвеев. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – 214 с.
3. Герасимчук, З.В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: монографія. /З.В. Герасимчук. – Луцьк: Надстир'я, 2008.- 528 с.
4. Беленький, П. Дослідження проблем конкурентоспроможності / П. Беленький // Вісник НАН України. – 2007. №5. – С. 9-18.
5. Ковальська, Л.Л. Оцінка конкурентоспроможності регіону та механізми її підвищення: монографія /Л.Л. Ковальська – Луцьк: Надстир'я, 2007. – 420 с.